

ВЕЛИКА ПОВЕЉА О СЛОБОДАМА (1215)*
MAGNA CARTA LIBERTATUM

- одломци -

Јован, по милости божјој краљ Енглеске, сењор Ирске, херцог Нормандије и Аквитаније и гроф Анжу-а поздравља чиновнике шумских управа, шерифе, бејлифе слуге и све службенике и вернике. Знајте да смо ми према божјем указивању и за спас наше душе и свих претходника и наследника наших, у част бога и за величање свете цркве и за побољшање краљевства нашег, по свету врло уважених очева наших (следи набрајање црквених краљевских саветника) и благородних мужева (следи набрајање најближих краљевских саветника светских аристократа) и других верника наших:

1. Прво, пред богом смо дали пристанак и овом нашом повељом за вечна времена потврдили, у наше име и у име наших наследника, да енглеска црква буде слободна и да у целини ужива своја права и своју неприкосновену слободу. То произилази из тога што смо слободу избора као најважнију и најнеопходњу енглеској цркви, ми, по нашој правој и доброј вољи, још пре неспоразума који је избио између нас и наших барона, подарили и нашом повељом потврдили и што смо примили њену потврду од сињора папе Иноћентија Трећег, коју ћемо и ми поштовати и желимо да је савесно и за вечита времена поштују и наши наследници. Подарили смо та-кође, на вечита времена свим слободним људима нашег краљевства за нас и наше наследнике све доленписане слободе, да би их они и њихови наследници имали и уживали од нас и однаших наследника.

9. Ни ми, ни наши чиновници нећемо одузимати за дуг ни земљу ни приходе са ње све док је покретнина дужника довољна за исплату дуга; ни јемци самог дужника неће бити принуђени да плаћају његов дуг све док сам главни дужник буде у стању да га отплаћује. Ако главни дуж-ник не буае у могућности да плати дуг, ако нема одакле да га исплати јемци одговарају за дуг и ако желе могу добити земљу и приходе дужника и могу их користити све док не добију накнаду за дуг који су они пре тога за њега исплатили, осим ако главни дужник не докаже да се већ обраћао са тим јемцима.

12. Ни новац за ослобађање од војног рока, ни дажбине не треба узимати у нашем краљевству друкчије већ према општем савету нашег краљевства, осим за наш откуп из ропства или за произвођење у витеза нашег првенца сина или за први брак наше прворођене ћерке; и за ово треба давати само умерене дажбине; слично треба поступати и у односу на дажбине за град Лондон.

13.1 град Лондон треба да ужива све древне слободе и своје слободне обичаје како на копну, тако и на мору. Осим тога ми желимо и допуштамо да сви други градови, градићи, насеља и луке уживају све слободе и своје слободне обичаје.

14. А да бисмо имали општи савет краљевства за установљавање дажбина у другим случајевима осим у три горе наведена случаја, или за одређивање суме која се даје за ослобођење од војног рока, ми ћемо наредити да се нашим писмом и са нашим печатом позову архиепископи, епископи, опати, грофови и стрији барони; и соим тога наредићемо да се преко шерифа и беј-лифа без разлике, поуоу сви они који држе земљу непосредно од нас наредићемо да их све позову за одређени дан, тј. најмање 40 дана пре рока и на одређено место; у свим тим позивним писмима објаснићемо разлог позивања, па када на тај начин буду разнети позиви, у одређени дан ће се приступити послу уз учешће и савет оних који су присутни, чак и ако не дођу сви позвани.

15. Убудуће ми нећемо никоме дозволити да убира дажбине од својих слободних људи, осим за свој откуп из ропства или за произвођење у витеза свог сина првенца или за први брак своје прворођене ћерке, али и у овим случајевима треба узимати само умерене дажбине.

16. Нико се не може принудити да за свој витешки посед или за други земљопосед служи више од онога колико му следује.

17. Опште тужбе не треба подносити нашој курији; оне треба да се разматрају на било ком одређеном месту.

18. Ислеђивање о новим заузећима поседа о смрти претходника или о даривању парохија могу се вршити само у својим грофовијама и то на овај начин; ми, или ако се ми будемо налазили ван граница краљевине, наш врховни јустицијариј слаће у сваку грофовију четири пута годишње две судије, који заједно са четворицом витеза из сваке грофовије, које изаберу грофови, треба одређеног дана и на одређеном месту у грофовији да испитају горе наведени покретни судови (ассизес).

19. И ако на дан одређен за састанак грофова горе наведени ассизи (покретни судови) не могу разматрати ствар, онда треба да остане толико витезова и земљопоседника од оних који су тог дана присуствовали састанку грофова, да би се уз њихову помоћ могла саставити судска пресуда према томе да ли је ствар која подлежи њиховом решењу више или мање важна. Слободан човек ће се кажњавати за малу кривицу само према врсти кривице, а за већу кривицу ће се кажњавати према важности кривице, при чему треба да остане неприкосновена његова основна имовина; тако ће се кажњавати и трговац и његова роба остаје неприкосновена: и кметови ће се тако кажњавати и њихов ће иметак остати неприкосновен уколико и они буду подвргнути кажњавању са наше стране, и ниједна од горенаведених казни неће се изрицати без заклетве честитих људи, суседа (окривљених).

20. Слободан човек ће се кажњавати за малу кривицу само према врсти кривице, а за већу кривицу ће се кажњавати према важности кривице, при чему треба да остане неприкосновена његова основна имовина; тако ће се кажњавати и трговац и његова роба остаје неприкосновена; и кметови ће се тако кажњавати и њихов ће иметак остати неприкосновен уколико и они буду подвргнути кажњавању са наше стране, и ниједна од горенаведених казни неће се изрицати без заклетве честитих људи, суседа (окривљених).

21. Грофови и барони ће се кажњавати само у присуству својих перова и само према врсти кривице.
22. Свештено лице ће се кажњавати у својству, држаоца свог световног поседа на исти начин као и други горе наведени (држаоци), а не према величини својих црквених бенефиција.
23. Ни општина, нити појединци не треба да буду присиљени да граде, мостове на рекама, осим оних који су по праву из давнина обавезни да то раде.
24. Њ шериф, ни цонстабле, ни цоронер, ни други наши чиновници не треба да решавају о стварима из надлежности наше круне.
25. Све грофовије и њихове административне јединице са изузетком наших краљевских поседа треба да се издају под закуп у корист државних прихода уз накнаду која је од давнина установљена без икаквих додатака.
28. Ни цонстабле, ни било који други наш чиновник не треба да узима било од кога жито или другу имовину уколико одмах не исплати за њих новац или не добије од продавца добровољну сагласност за одлагање (исплате).
29. Ниједан цонстабле не треба да присили витеза да му у новцу плаћа за чување замка, ако овај жели лично да га чува или ако то учини преко другог честитог човека, уколико он сам то не може чинити из оправданих разлога; а ако га ми поведемо или пошаљемо у поход, онда се он ослобађа од обавезе чувања замка сразмерно времену колико је био у походу по нашој наредби.
30. Ниједан наш шериф или његов помоћник или било ко други не треба да узима коње или запрегу од неког слободног човека за превоз, без сагласности тог слободног човека.
31. Ни ми, нити наши чиновници нећемо узимати шуму за утврђења или за друге наше потребе без сагласности онога коме шума припада.
32. Ми нећемо задржавати за себе земљу оних који су окривљени за тешка злочинства дуже од годину дана а после тога ће се та земља вратити сењорима тих имања.
33. Све бране у будућности треба да буду потпуно уклоњене, са Темзе и са Медуе и у читавој Енглеској, осим морских обала.
34. Не треба убудуће да се издаје наредба названа Праеципе било коме о било каквом земљопоседу, услед чега би слободан човек могао да изгуби своју курију.
38. Убудуће никакав чиновник не треба да позива било кога на одговорност (на суд, применом ордалије)⁶ само на основу своје сопствене усмене изјаве, без позива сведока који заслужују поверење.
39. Ниједан слободан човек неће бити ухапшен или затворен у тамницу или лишен поседа, или неће бити стављен ван закона, или изгнан, или на било који (други)

начин унесрећен, нити ћемо ми учинити ма шта против њега што по законској пресуди не одговара његовим правима и што није сагласно закону земље.

40. Никоме нећемо продавати право и праведност, никога нећемо лишити њих или га ометати у његовом вршењу.

41. Сви трговци имаће право да слободно и безбедно одлазе из Енглеске и да долазе у Енглеску, да бораве и да путују по Енглеској, како копном, тако и водом у циљу куповине и продаје без икаквих незаконитих царина, плаћајући само старинску и праведну, обичајима утврђену царину изузев за време рата и уколико су из земље која ратује са нама; ако се такви нађу код нас у почетку рата, треба да буду задржани без штете по њихово тело и имовину, док ми или наш врховни јустициариј не сазна како се у земљи која ратује против нас опходе са трговцима наше земље који се тамо налазе и ако су наши тамо у безбедности, онда и ови у нашој земљи треба да буду у безбедности.

43. Нека сваком убудуће буде дозвољено да одлази из нашег краљевства и да се потпуно безбедно враћа копном и водом, само ако нам је остао веран; изузетак се чини у интересу опште користи за краљевство и то само за извесно кратко време у току рата; изузимају се затвореници и они који су сагласно закону краљевства стављени ван закона, а такође и људи из земље која ратује са нама, и трговци са којима треба поступати тако како је горе речено.

45. Ми ћемо именовати судије, цонстабле, шерифе и њихове помоћнике само између оних који знају закон краљевства и који желе да га савесно спроводе.

47. Све шуме које су за наше време постале неутуђиве краљевске шуме треба одмах да престану то да буду; тако треба поступати и са рекама које смо ми прогласили неутуђивим.

52. Ако смо ми некога без законске пресуде перова лишили (његове) земље, (његових) замкова (његових) слобода или његових права, ми ћемо му их одмах вратити, а ако је у вези с тим поднета тужба, нека она буде решена пресудом двадесет и пет барона о којима се доле говори када је реч о гаранцији мира; што се тиче свега онога чега је неко био лишен без законите пресуде својих перова, од стране краља Хенрика, нашег оца или краља Ричарда, нашег брата а што се налази у нашим рукама или у поседу других уз наше обезбеђење ми ћемо то одложити до истека уобичајеног рока предвиђеног за крсташки рат; изузетак представља оно зашто је већ поднета тужба или извршено ислеђивање по нашем налогу датом пре нашег поласка у крсташки рат; када се ми вратимо са ходочашћа или ако се догоди да се уздржимо од путовања на ходочашће ми ћемо одмах у вези с тим пре-дузети оно што је потпуно праведно.

55. Све царине које су нама плаћене неправедно и против закона земље, и све казне, наплаћене неправедно и против закона земље, нека се предају потпуном забраву или нека се са њима поступа према пресуди двадесетпет барона о којима се доле говори када је реч о гаранцији мира, или по пресуди већине њих заједно са горе поменутиим Стефаном, кентербериским архиепископом, ако је он у могућности да присуствује, и с другима које он жели због тога да поведе са собом; а ако он није у могућности да присуствује, нека се ипак решава и без њега, али тако да уколико се у

сличној тужби појављује неко или неки од двадесет и пет горенаведених барона они се изузимају а уколико се ради о решавању такве тужбе на њихово место, и то само за тај случај, остали из ових двадесет и пет именују друге који полагају заклетву.

60. Све ове горенаведене обичаје и слободе за које сте ви изволели признати да их се треба придржавати у нашем краљевству, уколико се то тиче нас у односу према нашим вазалима, сви у нашој краљевини како световна, тако и духовна лица, обвезни су да их се придржавају уколико се то тиче њих у односу према њиховим вазалима.

61. Пошто смо ми у име бога и ради унапређења нашег краљевства и успешнијег смирења раздора који се појавио између нас и наших барона све горе наведено подарили, желећи да се они тиме користе чврсто и одлучно за вечита времена, издајемо и дарујемо им доленаписану гаранцију: да барони изаберу према својој жељи двадесет и пет барона из краљевства, који треба свим силама да се придржавају и да чувају и да и друге присиљавају да се придржавају мира и слобода које смо им ми подарили и овом нашом повељом потврдили, тако да уколико ми или наш јустициариј или бејлифи наши или било ко од наших слугу у нечему против некога погреша или неки члан мира или гаранције наруши и то нарушавање потврде четири од двадесет и пет горенаведених барона, онда ће се та четири барона јавити нама или у случају да се ми налазимо ван граница краљевине нашем јустициарију указујући нам на нарушавање и захтеваће да ми без оклевања то исправимо. А ако ми не исправимо нарушавање или, у случају да сеналазимо ван граница краљевства то не исправи наш јустициариј у току четрдесет дана, рачунајући од времена када је било указано на то нарушавање нама, или ако смо се ми налазили ван граница домовине, нашем јустициарију, онда горенаведена четири барона саопштиће то осталим од двадесет и пет барона и тих двадесет и пет барона ће нас заједно са читавом земљом принуђавати и присиљавати на све могуће начине тј. путем одузимања замкова, земље, поседа и свим осталим средствима док сагласно њиховој одлуци не буде исправљено нарушавање. При томе остаје неприкосновена наша личност и личност наше краљице и наше деце; а када се ово исправи, они ће нам опет бити покорни као што су и пре били. И ко у земљи жели, може се заклету да ће ради извршења свега горе наведеног бити покоран наредбама горе наведених двадесет и пет барона и да ће нас, сразмерно својој снази, присиљавати заједно са њима, а ми отворено и слободно дозвољавамо свакоме ко то жели да се закуне и никада никога нећемо спречити да положи заклетву. Све оне, у нашој земљи који сами добровољно не желе да положе заклетву двадесетпорици барона да ће нас заједно са њима пунуђавати и присиљавати ми ћемо натерати нашом наредбом на заклетву, као што је горе речено. И ако неко од двадесет порици барона умре или напусти земљу или се на неки начин лиши могућности да извршава горенаведено, остали од горенаведених двадесет и пет барона изабраће по сопственој одлуци другог на његово место који ће се на исти начин заклету као и остали. У свему што се налаже овој двадесетпорици барона да изврше, у случају да су свих двадесет и пет присутни и да између њих избије неспоразум, или ако неко од њих иако је добио позив не жели или није у стању да дође, нека се сматра као одлука и решење оно што је одлучила или наредила већина присутних као да се с тим сложило свих двадесет и пет; и горенаведена двадесетпорица треба да се закуну да ће се верно придржавати свега онога што је горе наведено и да ће на све могуће начине натерати и друге да се тога придржавају. Ни ми нећемо настојати да сами, или преко неког другог постигнемо нешто услед чега би неки од тих уступака

или слобода могли да се укину или смање, а иако би тако нешто постигли, нека се то онда сматра непостојећим и без значаја, и ми се никада нећемо користити тиме ни сами ни посредством неког другог.

62. Сваку злонамерност, мржњу и злобу која се појавила између нас и наших вазала, свештеника и световњака од времена раздора, ми заборављамо и свима опраштамо. Осим тога, ми потпуно ослобађамо одговорности све, како свештенике тако и световњаке за сва нарушавања права извршена поводом тог раздора, од Ускрса — шеснаесте године нашег царствовања до успостављања мира и, што се нас тиче, потпуно им праштамо. И осим тога, ми смо наредили да се за њих напишу отворене потврде у име сењора Стефа-на, архиепископа кентербериског, сењора, Хенрика, архиепископа даблинског и у име горенаведених епископа и магистара Пандуља о тој гаранцији и опроштајима.

63. Због тога ми желимо и препоручујемо да енглеска црква буде слободна и да Људи у нашем краљевству имају и располажу свим горенаведеним слободама, правима, уступцима и даровима који им припадају и у миру, слободно и спокојно, у потпуности или целим за себе и за своје на-следнике, од нас и наших наследника, у свему и свуда за вечита времена, као што је горе речено. Заклели смо се ми а такође и барони да ћемо све ово горенаведено добронамерно и без зле намере спроводити. Сведоци су били горенаведени и многи други. Дано нашом руком на лугу званом Ренимид, између Виндзора и Стенза, петнаестог дана јуна, у седамнаестој години нашег царовања.

1) Бејлиф — извршни службеник који врши однеђене извршне и правне послове. У феудалној Енглеској помоћник шерифа у пословима управљања грофовијом и убирања дажбина.

2) Врховни јустивијар је био први помоћник краљев, међу његовим саветницима, у чијој надлежности су се налазили суд и финансије.

3) Ассизес су биле седнице Врховног краљевског суда ван свог седишта — уз учешће поротника из највиших редова феудалаца. Тако су се називали и поједини законодавни акти краљеви.

4) Цонстабле — лице које врши полицијску функцију у феудалној Енглеској — раније нижи полицијски чиновник.

5) Цоронер — лица која су вршила ислеђења у случају откривања леша када је било основа да се претпостави убиство или насилна смрт.

*6) Ордалија — судско испитивање путем воде и усијаног гвожђа, познато под именом *божијег суда**